

הלכות שבת סימן שסו

שסו דין ערוב להצר שהרבה בני־אדם דרים בו, ובו ט"ו סעיפים:

א *הצירי (א) שהרבה בתים פתוחים לתוכו, אסור תכמים לטלטל (ב) *מבתיהם (ב) להצר עד שייערכו, דהיינו שגובים פת מקל בית ובית ונותנים אותו באחד מבתי החצרות, (ג) שעל־ידי־ךך אנו רואים קאלו כלם דרים באותו הבית (ד) וכאלו כל החצר מיוחד לאותו בית: **ב** (ה) יושבי אהלים או סכות (ו) *או מחנה (ז) שהקיפוהו מחיצה, (ח) אין מטלטלין מאהל לאהל (ט) עד שייערכו כלם. (י) *אבל שינא (יא) שהקיפוהו מחיצה אין צריכים לערב, (יב) לפי שכלם מערבים ואין אותם אהלים

א בהתאם שבת ר
ב נבנים גפן א
המלכות ערוכין, וכתב
הרב הפד"ר שהוא
מהורשלימי

באר היטב

על זה במקומות שאין להם לחי או קורה; ולידן שאנו מניחים הערוב בבח"כ, אם נשבר התקון באותו מבוי כל המבואות אסורות אפלו יש להם תקון בפ"ע, אלא א"כ יבולין ליהא הערוב אצלן, ולכן במקום שאין לחי או קורה שאסורים לטלטל במבוי ואין בעיר שני בתי־החוף בבית אחד, לא יעשו ערובי־חצרות בפסח דהרי ברכה לבשלה, מ"א, ע"ש:

(ב) להצר. וה"ה מבית לבית, עס"ב ורס"י שניג' וס"י ש"ע ס"ג:

מ"ש הרמ"א סימן שסו טעם למנהג, רק דין ערוב שצריך להניחו בבית־ידה, ותקברך על הערוב הזה הוא ברכה לבשלה, ועין באה"ע שכתב בטעם דמיחין בין שקונים מקומות שם והוא בכלל נכסיו, ע"ש כמה חדושי דנים:

משנה ברורה

אחד בפני עצמו ואין לחבור תפיסת־יד בקו, כמו שמוכח סימן שע סעיף ב' וג', וצריך להזהיר על זה במקומות שאין להם תקון מבואות בעיר, דאף בבית אחד לא יטלטלו שני שכנים הדרים בשני חדרים⁽⁴²⁾, אם לא ישו ערובי־חצרות ביניהם; וכן צריך להזהיר במקומות שיש שם לחי או קורה או צורת־הפתח ונשבר התקון באותו מבוי של בית־הכנסת לשמנח שם הערוב וכהאי גוונא, אם נשבר בחל, שלא יטלטלו שוב בכל המבואות אפלו יש להם תקון בפני עצמם, אלא אם־כן הוא בענין שיכולין להביא הערוב אצלן מבית־הכנסת. ודע עוד, דבמקום שאין עושין תקון מבואות בעיר, (כט) צריך לזהר שלא יעשו ערובי־חצרות אלא אם־כן יש על־פל־פנים באותו חצר שני בתים [וכן הוא הדין שני בתים זה נגד זה ופינהוויזו ביניהם או שני חדרים הפתוחים לבית אחד] או בחצר הסמוכה להם, בענין שיכולין להביא הערוב אצלם דרך פתח או חלון בשבת. (ל) וכתבו האחרונים, דבאופן זה שלא עשו תקון למבואות, לא יצוהו הערוב בבית־הכנסת פנהוויזו רק באחד הבתים, ואם לא עשו כן, אסור לטלטל אפלו בחצר בית־הכנסת⁽⁴³⁾ על סמך הערוב שמנח בבית־הכנסת:

א (א) שהרבה בתים. של אנשים מיוחדים: (ב) מבתיהם להצירי. והוא הדין (ב) מבית לבית⁽⁴⁴⁾ בתוך החצר (ג) או בתוך המבוי אף להשוות הרבים. ובחצר גופא מתר לטלטל בכל⁽⁴⁵⁾, ואפלו מחצר לחצר (ד) נמי מתר, דלא גזרו גזוה רבנו, ויבדלקמן בסימן שעב: (ג) שעל־ידי־ךך וכו'. דעקר דירתו של אדם במקום שפתו שם: (ד) וכאלו כל החצר. וכמו שהסביר הרמב"ם וזה לשונו: שיתערבו במאכל אחד שמניחין אותו מערב־שבת, כלומר, שכלנו מערבין ואכל אחד לכלנו⁽⁴⁶⁾ ואין כל אחד ממנו חולק רשות מחברו, אלא בשם שיד כלנו שנה במקום זה שנשאר לכלנו⁽⁴⁷⁾, כך יד כלנו שנה בכל מקום שאחד כל אחד לעצמו ויהי כלנו רשות אחד⁽⁴⁸⁾, ובמעשה הזה לא יבואו לטעות ולדמות שמתר להוציא ולהכניס מרשות־היחיד לרשות־הרבים, עד כאן לשונו: **ב** (ה) יושבי אהלים וכו'. כגון שובני מדבריות וכדומה: (ו) או מחנה. מקום חניה של אנשי חילות על־פני השדה⁽⁴⁹⁾, שקורין בלשוננו גלגעי"ר. ועין באור הלכה: (ז) שהקיפוהו מחיצה. ורצה לומר, שהיה מחיצה (ח) גבות עשרה טפחים מקפת סביב האהלים והסכות: (ח) אין מטלטלין מאהל לאהל. והוא הדין מאהל לחצר, דהיינו לאותו שטח שהוא בתוך המחיצה: (ט) עד שייערכו. ומאותו טעם שכתבנו לעיל בסעיף א: (י) אבל שינא. אורחת אנשים ההולכות דרך מדבר: (יא) שהקיפוהו מחיצה. ויש להם בתוך ההקף אהלים לכל אחד בפני עצמו: (יב) לפי שכלם וכו'. פרוש, דכיון שאין אותם אהלים קבועים להם לדיורה, רק דרך ארעי בשעה שעומדים לפוש מעמידים אהלים,

שער הצינור

(כט) מגן־אברקה וש"א: (ל) תשובת חכם צבי, והובא בכמה אחרונים. וטעמו, דהא באמת קומא לן דערובי־חצרות צריך להיות דוקא בבית־דינה, ומה שאנו מניחים בבית־הכנסת, כתב רמ"א לקמן בסימן שסו סעיף ג, משום דערובי־חצרות שלנו הוא במקום שתופי־מבואות, ושמותו אין צריך דוקא בבית־דינה, ואם־כן קנה שלא תהנו המבואות אין עליו שם שתוף רק שם ערובי־חצרות בעלמא, וצריך דוקא בית־דינה: (ב) מגן־אברקה וש"א, ורוצה לומר, אפלו תן סמוכין מלש זה לזה ורק פתח ביניהם: (ג) פשוט. ועין לקמן בסימן שע בבאר הלכה סעיף ג דבור הפתחיל 'או שאין עוברים', דהספקנו שם דהעקר כשיטה זו דגם מבית לבית בלחוד גס־כן אסור: (ג) וחצר גס־כן יש בו השתתפות של חברו: (ד) הינו פלים ששבתו בחצרה, ויבדלקמן שם: (ה) נבנים פקד ומהלכות מלכים:

הַלְכוּת שַׁבַּת סִימָן שְׁמוֹ

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק מ]

דָּאף בְּכֵיז אָחָד לֹא יִטְלַטְלוּ שְׁנֵי שְׂכָנִים הַדְרִים בְּשָׁנֵי תְּרָרִים⁴².
42) דבר זה מצוי בבית מלון או בית חולים, וראה מה שכתבנו בענין זה לקמן סי' שע ס"ק י ו-גה.

[משנ"ב שם]

אָסוּר לְטַלְטֵל אֶפְלוֹ בְּחֶצֶר בֵּית־הַקְּנָסֶת⁴³.

43) והיינו אם פתוחים לשם בתים [ראה שערי תשובה ס"ק ב], אבל אם אין בתים פתוחים לשם, כתבו השו"ת רעק"א (מהדו"ק סי' לד) והחזו"א (או"ח סי' פו ס"ק יא) שמותר לטלטל שם, ואין האנשים שבאים מבחוץ להתפלל אוסרים כדיון רגל האסורה במקומה [כדלקמן שו"ע סי' שעח ס"ב], אף שיש להם זכות להכנס להתפלל בחצר בית הכנסת ואי אפשר למחות בידם, משום שדריסת רגל האוסרת היא רק בחצר פנימית וחיצונה, שבני הפנימית יוצאים מחצרים רק דרך החיצונה ואין הפסק בין החצרות, שנחשב הדבר כאילו הם דרים גם בחיצונה, אבל כאן שיש הפסק כרמלית ביניהם, לא נחשב שהם דרים גם בחצר בית הכנסת.

אמנם אם כל העיר מתקנת במחיצות, ועירבו את חצר בית הכנסת לחוד וכל העיר לא עירבה, כתב החזו"א (שם ס"ק טז) שיש לדון לאסור לטלטל בחצר בית הכנסת, כיון שהעיר נחשבת כעיר של יחיד שאין מערבין אותה לחצאין [כמבואר בשו"ע לקמן סי' שצב ס"ד]. ומ"מ אם תיקנו את חצר בית הכנסת על ידי צורת הפתח או על ידי ב' פסין, אין בני העיר אוסרים זה על זה [כמבואר שם ס"ו].

סִימָן שְׁמוֹ

דין עירוב לחצר שתהרבה בגני-אָדָם דְרִים בוֹ

[שו"ע ס"א]

הַחֲצֵרָה¹.

1) הקדמה לדין עירובי חצרות

מן התורה אסור להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, ובא שלמה המלך ע"ה וגור אסור הוצאה מכל רשות לרשות אחרת, שמא יבואו להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים [אמנם מחצר לחצר יש אופנים שמותר]. כמו כן תיקן עירובי חצרות, שעל ידם יוכלו להוציא מבית לבית, ומבית לחצר, ועל תקנה זו יצתה בת קול ואמרה: "בני אם חכם לבך, ישמח ליבי גם אני" (עירובין כא, ב).

[משנ"ב ס"ק ב]

מִבְּתֵיהֶם לְחֶצֶרָה².

2) וכן להכניס מהחצר לבתים, מבואר לקמן (סי' שעב ס"ק מה) שאסור.

[משנ"ב שם]

וְהוּא הֵדִין מִבֵּית לְבֵית³.

3) וחדרים שאין אוכלים בהם בשבת האם נחשבים הם כחלק מהבית ומותר לטלטל מהם לחדר שאוכלים בו, או שנחשבים כחצר וצריך עירוב כדי להתיר לטלטל מהם לחדר שאוכלים בו, כתב לעיל (סי' שנה ס"ק לד) בשם הבית מאיר, שכשיש בבית חדר שאוכלים בו בשבת, גם שאר החדרים דינם כבית. מאידך, דעת החזו"א (או"ח סי' צ ס"ק מא) שרק החדר שבו אוכלים בשבת

נחשב לבית, ושאר החדרים שבבית דינם כחצר, ולכן כתב שמחדר שאין אוכלים שם מותר להוציא כלים ששבתו שם אל החצר, משום שנמצא מטלטל מחצר לחצר. [והוסיף, שמ"מ מותר להניח את הפת שמערבים בה בחדר שאין אוכלים שם, כיון שגם חדרים אלו נחשבים כמקום הראוי לדירה].

ובאופן שהחדר שפתוח לחצר הוא חדר שאין אוכלים בו, כמו שמצוי בהרבה בתים, כתב החזו"א (שם ס"ק מב) שלשיטתו שדינו של חדר זה כחצר, נמצא שהבית פתוח לחצר והחצר פתוחה לחצר השותפים, ואם כן החצר נחשבת כמבוי שלא מועיל בו עירובי חצרות אלא שיתופי מבואות. ובהמשך דבריו חזר והסתפק בזה, ולמעשה כתב שבנוסף של עירובי החצרות צריך להתנות שאם צריך עירוב יהא עירוב, ואם צריך שיתוף יהא שיתוף.

[משנ"ב שם]

דְּגָרוֹ שְׂלָא לְהוֹצִיא מְרֻשְׁתּוֹ לְרֵשֶׁת תְּבָרוֹ⁴.

4) נקט כדעת רש"י (עירובין יג, ב, ד"ה חצרות), שפירש כן את טעם הגזירה. אמנם הרמב"ם (פ"א מהל' עירובין ה"א) פירש באופן אחר, שגורו שלא להוציא מבית שהוא מקום שימוש לפרט, לחצר שהיא מקום השתמשות לרבים, שמא יסברו שכשם שמותר להוציא מבית לחצר שהיא מקום השתמשות לרבים, כך מותר להוציא לרשות הרבים. [והנפקא מינה ביניהם, ראה מה שכתבנו להלן בשעה"צ ס"ק א].

[משנ"ב שם]

וּבְחֶצֶר גּוֹפָא מְתָר לְטַלְטֵל בְּכָלוֹהִי⁵.

5) ובטעם הדבר שלא אסרו לטלטל ד' אמות בחצר גזירה שמא יבוא לטלטל ד' אמות ברשות הרבים, כתב הפרישה (אות א) שחצר שהיא מוקפת מחיצות דומה לרשות היחיד, ולא יבואו לטעות בדבר, ורק שלא להוציא מהבית לחצר גזירה, שבוה יש מקום לטעות, כיון שכלפי הבית דומה החצר לרשות הרבים.

[שעה"צ ס"ק א]

וְרוֹצֵה לוֹמַר, אֶפְלוֹ הֵן קְמוּצִין מִפֶּשׁ זֶה לָזֶה וְנֶקַח פְּתַח בֵּינֵיהֶם⁶.

6) ולדעת הרמב"ם [שהובא במשנ"ב], כתב בבית"ל לקמן (סי' שע ס"ג ד"ה או) בשם השושנים לדוד שמותר לטלטל מבית לבית על ידי פתח שביניהם בלא עירובי חצרות, כיון שטעם הגזירה הוא שמא יטעו לומר שכשם שמותר לטלטל מבית שמשמש לפרט אל חצר שמשמשת לרבים, כך מותר לטלטל מבית לרשות הרבים, ובטלטול מבית לבית הרי לא שייכת גזירה זו. אמנם הביא שם, שהתוס' יו"ט (עירובין פ"ז מ"א) כתב שאף הרמב"ם מודה שאסור לטלטל מבית לבית, אלא שתחילת הגזירה היתה שלא לטלטל מבית לחצר, ואחר כך הוסיפו ואסרו גם מבית לבית, והכריע בבית"ל שם כדעה זו. וכן מפורש בפירוש המשניות להרמב"ם (עירובין פ"ט מ"א) שאסור לטלטל גם מבית לבית בלא עירובי חצרות, וכן כתב החזו"א (או"ח סי' צב), והוכיח כן מכמה מקומות.

[שעה"צ ס"ק ז]

הֵינִי גְלִים שְׂשֻׁבְתִי בְּחֶצֶרָה⁷.

7) וכלים ששבתו בבית והוציאום לחצר בשבת בהיתר, כגון דרך מלבוש, כתב בבית"ל לקמן (סי' שעב ס"א ד"ה שמא) שנחלקו הראשונים האם מותר לטלטל ד' אמות בחצר שאינה מעורבת [כגון שפתוחה לשני בתים שלא עירבו יחד], שדעת התוס' (עירובין צא, ב, ד"ה וכלים) והתוס' יו"ט (שם) שמותר, דעת הרשב"א **המשך במילואים עמוד 18**

מילואים

הלכות שבת סימן שמו

המשך מעמוד 458

התקנה, שכיון שדעתו של אדם על פיתו, נחשב כאילו כולם דרים בבית שבו מונח העירוב ואינם דרים כלל בביתם, ושאר הבתים החצר טפלים לבית זה [וכן משמעות לשון השו"ע כאן].

[משנ"ב שם]

יְהִי פְלִגְנוּ לְשֹׁת אָהָד¹¹.

11) טעם זה הוא כדעת רבה (עירובין מט, א) שגדר עירוב הוא משום דירה, ופירש רש"י שם (ד"ה משום דירה) שדעתו של אדם על מאכלו, ולכן במקום שאוכלים נחשב כאילו כולם דרים בו. ושלא כדעת שמואל שסבר שגדר עירוב הוא משום קנין, שעל ידי נתינת הפת נחשב כאילו נקנה הבית שבו מניחים את העירוב לבני שאר הבתים, ולשיטתו אינו תלוי באוכל. והרמב"ם (פ"א מהל' עירובין ה"ז) פסק כדעת רבה.

[משנ"ב ס"ק ו]

שֶׁל אֲנָשֵׁי תְּלִילֹת עַל-פְּנֵי הַשְּׂדֵה¹².

12) ההחילום אוכלים כל אחד באוהל שלו. אבל כשכולם אוכלים בחדר אוכל אחד, פסק השו"ע לקמן (סי' שע ס"ד) שנחשב שכולם דרים רק באוהל שבו הם אוכלים, ואינם צריכים לעשות עירוב חצרות.

[ביה"ל ד"ה או]

אָבֵל בְּשֶׁהָ שְׁקִי יִשְׂרָאֵל יוֹצֵאִין לְמַלְמָה¹³.

13) הרמב"ם (פ"א מהל' עירובין ה"ג) הביא הלכה זו. והטעם שלא כתבה השו"ע, כתב המאמר מרדכי (ס"ק ב), משום שהוא דבר שאינו שכיח.

[ביה"ל שם]

אֲפִלוּ מְלַמְּת הַרְשֻׁחָ¹⁴.

14) החזו"א כתב (ליקוטים סי' ו ס"ק א), שיתכן שהיינו דוקא אם יצאו למלחמה על פי מלך וסנהדרין, אבל גייס העומד על עיר ובני העיר יוצאים להודפו, אינם בכלל פטור מחנה בעת מלחמה, אלא אם כן יש בכך משום הצלה.

(עבודת הקודש בית נתיבות ש"ג סי"ב) שאסור, ולא הכריע להלכה. ודעת החזו"א (א"ח סי' קד ס"ק כב) להקל בזה.

[משנ"ב ס"ק ג]

דְּעַקְר דִּירְתוּ שֶׁל אָדָם בְּמִקּוֹם שְׁפֹתוֹ שָׁם⁸.

8) ולטלטל מבית לבית דרך חדר מדרגות, כתב בשו"ת אור לציון (ח"א סי' לא) שאין צריך עירובי חצרות, משום שחדר מדרגות נחשב כבית שער של רבים שהוא כדירה בלא בעלים, ומבואר בשערי צדק לקמן (סי' שע ס"ק כו), שלדעת התוס' (עירובין פה, א, ד"ה שני) דירה כזו אינה נחשבת לדירה, וגם אינה כחצר. אמנם במקום אחר (ח"ב פכ"ג תשובה יג) כתב, שאסור לטלטל דרך חדר מדרגות בלא עירובי חצרות, וציון שכך מבואר מדברי החזו"א (א"ח סי' צד ס"ק ב).

[משנ"ב ס"ק ד]

וְאֶבֶל אָהָד לְכִלְנֵי⁹.

9) ולענין עשיית עירובי חצרות ביום הכיפורים שהאכילה אסורה בו, פסק השו"ע לקמן (סי' תטו ס"ד) שהרי הוא כשבת לענין עירובי חצרות, והיינו שאסור לטלטל בו בלי עירובי חצרות, ומשמע שמתעיל לעשות עירובי חצרות. וכן כתב הביה"ל לקמן (סי' תריא סי"ב ד"ה כל מלאכה), תיין לברייתא בעירובין (ל, ב) שמערבים לגדול ביום הכיפורים, ופירש רש"י שם (ד"ה שמערבין), משום שהפת ראוי לקטן שאינו בר עונשין. והוסיף, שדברי המטה אפרים שם (ס"ד) שהצריך לעשות עירובי חצרות בשבת שלפני יום כיפור, ואסר לעשות ביום כיפור עצמו משום שהפת אינו ראוי לאכילה, הם נגד הסוגיא בגמרא, וכן הקשו על המטה אפרים שאר האחרונים [וראה בקצה המטה אות ז].

[משנ"ב שם]

אֶלָּא כְּשֶׁם שְׂיָד פְּלִגְנוּ שְׁוָה בְּמִקּוֹם זֶה שֶׁנֶּשְׂאָר לְכִלְנֵי¹⁰.

10) בגדר תקנת עירוב, כתב כדעת הרמב"ם (פ"א מהל' עירובין ה"ז), שלדעתו גדר תקנת העירוב היא שכולם נעשים שותפים בבית שבו נמצאת הפת, וכשם שהם שותפים בבית זה כך הם שותפים באר הבתים. אמנם רש"י (עירובין מט, א, ד"ה משום דירה) כתב בגדר

הלכות שבת סימן שמו

המשך מעמוד רלא

שמקפידים שלא יתן הפת מקהילה לקהילה בודאי לא מועיל, כמבואר בשו"ע להלן סי"ה.

[משנ"ב ס"ק לז]

שֶׁלֹּא יִמְחָה אָהָד בְּתַבְרוּ⁴³.

43) ואף על בעל הבית שאצלו מונח העירוב ולכן אינו צריך להשתתף בפת, כתב החזו"א (א"ח סי' קא ס"ק ג) שצריך שלא יקפידו שלא יאכל ממנו, שכיון שגם הוא שותף בעירוב, אם יקפידו עליו אין עירובם עירוב.

[ביה"ל ד"ה אמות]

וְצִרְף עֵינֵין לְמַצְשָׁה⁴⁴.

44) ובכוננת התוספת שבת, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' ח) על פי דברי הגמרא (סוכה ג, ב) שבית שאין בו ד' אמות על ד' אמות נחשב עומד להסתר משום שאינו ראוי לדירה, וכן כאן החזר הקטן עומד לשבירה, ונחשב כאילו העירוב מונח בחדר הגדול.

לעשות כך, משום שאם יתקלקל עירוב אחד, יוכלו לסמוך על העירוב השני. אבל כתב השערי תשובה שאין דבריו מכריעים לדחות דברי החכם צבי.

ולמעשה, כתב החזו"א (א"ח סי' צ ס"ק כח), שאם לכל בני העיר יש חלק בכל העירובין שבבתי כנסיות, ודאי שאחד מהם מועיל ואינו מתבטל מחמת שעשו עוד עירובין. וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' לח אות ב) שהמנהג על פי המבואר בשלי"ה בשם מהר"ל ומהרש"ל, וכמבואר בתשובות מנחת יהודה (סי' לד), שמניחים בכל ערב שבת עירובי חצרות ומוכים לכל בני העיר, כדי שאם יתקלקל העירוב יסמכו על עירוב זה.

ושתי קהילות יוש מחלוקת ביניהם וכל אחת עושה עירוב לעצמה, כתב בשו"ת מחזה אברהם (א"ח סי' עג-עג) [לענין קהילת פאטיק שהיו שם שתי קהילות שהקפידו לא לערב יחד], שאין עירובם הל' משום שעיקר תקנת עירובי חצרות הוא מפני דרכי שלום, וכל המחזיק במחלוקת הרי הוא כמי שאינו מודה בעירוב. [ועל כל פנים באופן

הַלְבוּת שֶׁת סִימָן שְׁמוֹ

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יב]

וְכַמוֹ שֶׁפָּלַם מֵעֲרֵבִים בְּכִיַּת אֶחָד דְּמֵי¹⁵.

[משנ"ב ס"ק יא]

אָבָל אִם אֵין בְּסִפְיָה רַק בֵּית אֶחָד¹⁹.

19) והוא הדין אם יש הרבה בתים בספינה, אלא שרק בבית אחד גר ישראל ובשאר הבתים גרים נכרים, פסק השו"ע לקמן (סי' שפב ס"א) שאין צריך לערב עירובי חצרות.

[משנ"ב ס"ק יז]

וּמִן דְּרִין מְקַרְקְעִיתָהּ, וְאֶף-עַל-פִּי שְׂיֵשׁ אֵינָה טְפָחִים בְּמֵי²⁰.

20) ואף על פי שפסק השו"ע לעיל (סי' שמה ס"ח) שהמים נחשבים לקרקע ועד עשרה טפחים מגובה פני המים הרי הוא כרמלית [ולמעלה מעשרה טפחים הוא מקום פטור], כתב המג"א (ס"ק ד) שכשדנים על פנים הספינה אם הוא רשות היחיד, מודדים עשרה טפחים בתוך הספינה, ולא מבחוץ.

[משנ"ב ס"ק יג]

וּמֵעֲשֶׂה וְלִמְעָלָה נִכְלָלִים בְּשֵׁם מִתְּנָה¹⁶.

16) טעם הדבר מצינו בירושלמי (עירובין פ"א ה"י), שנלמד מהפסוק "מחנה אלוקים", שאין מחנה פחות מעשרה [וביארר הקרבן העדה והפני משה (שם), משום ששכינה שורה בעשרה]. ולפי זה כתב החו"א (ליקוטים סי' ו ס"ק א), שהמינים שאין מצרפין אותם לעשרה לדבר שבקדושה, אינם משלימים גם לעשרה שבמחנה.

[משנ"ב ס"ק יד]

שְׂשִׁיבִים לְאֲנָשִׁים מִתְּנָה¹⁷.

17) אמנם היינו דוקא כשהמחיצות שבין הדיריים עשויות בקביעות, אבל אם אינן עשויות בקביעות, כתב בביה"ל לקמן (סי' שפב ס"כ ד"ה יוש) בשם תשובת הרשב"א, שיתכן שמחיצות שבספינה אינן נחשבות כמחיצות כיון שעשויות רק לשעה לצניעות. ולפי זה כתב בביה"ל שם, שפשוט שאם הכתלים בנויים לעולם, נחשבים הם כמחיצות לחלק בין הרשויות.

[משנ"ב ס"ק יח]

שְׂאֵף בָּאן הֶפְתִּים קְבוּעִים לְהֵם¹⁸.

18) לענין חיוב מוזהב בבית שבספינה, פסק השו"ע (ו"ד סי' רפז ס"א) שפטור הוא ממוזהב, וכן פסק שם לגבי סוכת החג בחג. ובטעם הדבר ביאר הרע"א (בגליון השו"ע כאן), כיון שאינם דיריים קבע. מאידך לענין עירובי חצרות, פסק הרמ"א (כאן) שבתים שבספינה צריכים עירוב, והיינו שלגבי זה נחשבים הם כדירת קבע. וטעם החילוק ביאר בשו"ת בית יצחק (שמלקס, א"ח סי' מט ס"ק א), שלגבי חיוב מוזהב צריך דירה בקביעות, ובתים שבספינה אין דירם בהם בקביעות, אבל לענין עירובי חצרות, אם מתוקן הבית כהלכתו חייבים לערב עבורו אפילו אם דירם בו רק שבת אחת, ולכן בית שבספינה חייב לערב. [ולגבי סוכת החג בחג, ראה מה שכתבנו לקמן סי' שע ס"ק ד].

[משנ"ב ס"ק יז]

שְׂהָרִי אֵין הָעֵרֹב אֶלָּא שְׂיִחְשָׁב כְּאֵלוֹ בְּלֶן דְּרִין שֵׁם, וְהָרִי הוּא דָר שֵׁם²².

22) ואם יש לבעל הבית אחד שתי דירות בחצר, והניחו את פת העירוב בבית שאינו גר בו, יתכן שאם הוא לא יתן פת יאסור על כל פנים מכח הדירה השניה. וכתב החו"א (א"ח סי' צ ס"ק מא), שאף שחדר שאינו אוכל בו נדון כחצר, מימ יועיל לשים שם את העירוב, ויתכן שכיון שנתן שם את העירוב נהפך להיות בית. אמנם עיקר דין זה אינו מצוי היום, שבלא זה מוכים את פת העירוב לכל הדיירים.

[ביה"ל ד"ה בתים שבספינה]

שְׂלֵא יִצְיֵא מִבֵּיתוֹ לְסִפְיָה אֲשֵׁי הוֹצָאָה מִרְשׁוֹתֵי הַיָּמִין²³.

23) וכתב החו"א (א"ח סי' צו ס"ק ו), שאם הספינה עצמה ראויה לדירה, יש כאן שני בתים וצריכים לערב. ואם הספינה אינה אלא חצר, אם כן אף שאוכלים שם אין צריכים לערב, כיון שהספינה נטפלת לבית, כדן חצר שיש בה רק בית אחד, שאפילו אם השכנים אוכלים בחצר אינם אוסרים, משום שהחצר נטפלת לבית.

